

UvA-DARE (Digital Academic Repository)

Opvoeding, criminogene setting en jeugddelinquentie

Hoeve, M.

DOI

[10.5553/TvC/0165182X2017059102013](https://doi.org/10.5553/TvC/0165182X2017059102013)

Publication date

2017

Document Version

Final published version

Published in

Tijdschrift voor Criminologie

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Hoeve, M. (2017). Opvoeding, criminogene setting en jeugddelinquentie. *Tijdschrift voor Criminologie*, 59(1-2), 210-214. <https://doi.org/10.5553/TvC/0165182X2017059102013>

General rights

It is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), other than for strictly personal, individual use, unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Disclaimer/Complaints regulations

If you believe that digital publication of certain material infringes any of your rights or (privacy) interests, please let the Library know, stating your reasons. In case of a legitimate complaint, the Library will make the material inaccessible and/or remove it from the website. Please Ask the Library: <https://uba.uva.nl/en/contact>, or a letter to: Library of the University of Amsterdam, Secretariat, Singel 425, 1012 WP Amsterdam, The Netherlands. You will be contacted as soon as possible.

Opvoeding, criminogene setting en jeugddelinquentie

Machteld Hoeve

Janssen, H.J. (2016). *Parenting, criminogenic settings and delinquency (dissertatie Universiteit Utrecht)*. 147 p.

Er is al veel onderzoek gedaan naar het verband tussen opvoeding en delinquent gedrag van adolescenten. De min of meer consistente bevinding van deze studies is dat er een verband bestaat tussen opvoeding en delinquentie. Zo is het bekend dat inadequate opvoedingsvaardigheden, zoals weinig supervisie door ouders, het risico op delinquent gedrag bij jongeren verhogen. Dit heeft ertoe geleid dat interventies voor delinquente jongeren zijn ontwikkeld die zich (mede) richten op het gezinssysteem en het verbeteren van opvoedingsvaardigheden van de ouders, denk bijvoorbeeld aan Parent Management Training Oregon (PMTO), Multisysteem Therapie (MST) en Multidimensionele Familie Therapie (MDFT). Ook in assessmentinstrumenten die een inschatting maken van het risico op recidive zijn items opgenomen die gerelateerd zijn aan de opvoedsituatie. Ondanks de vele studies naar dit onderwerp is er opmerkelijk genoeg nog niet zoveel bekend over de mechanismen die dit verband mogelijk verklaren. Het proefschrift van Janssen richt zich op de vraag op welke manier opvoeding gerelateerd is aan delinquentie. Kan dit worden verklaard door de mate van zelfcontrole, delinquente attitudes van de jongere of de hoeveelheid tijd die jongeren doorbrengen in criminogene settings?

Het proefschrift bestaat uit zes hoofdstukken: een inleiding, een discussie en vier hoofdstukken waarin een empirisch onderzoek wordt beschreven. Het proefschrift heeft een heldere en goed doordachte opbouw. Hoofdstuk 2 gaat over het verband tussen opvoeding en de hoeveelheid tijd doorgebracht in criminogene settings. Hoofdstuk 3 borduurt hierop voort en richt zich op de vraag of het verband tussen opvoeding en tijd doorgebracht in criminogene settings wordt gemedieerd door zelfcontrole en delinquente attitudes. In hoofdstuk 4 volgt een analyse van het volledige model, waarbij onderzocht wordt of opvoeding gerelateerd is aan delinquent gedrag bij adolescenten en of dit verband wordt gemedieerd door zelfcontrole, delinquente attitudes, delinquentie door vrienden en tijd doorgebracht in criminogene settings. Tot slot richt hoofdstuk 5 zich op eventuele sekseverschillen in de verschillende paden van opvoeding naar delinquentie (via zelfcontrole, delinquente attitudes, delinquentie door vrienden en tijd doorgebracht in criminogene settings).

Het proefschrift bevat een gedegen theoretische onderbouwing. De zelfcontroletheorie, de *differential association theory* en de *routine activity theory* worden besproken om te onderbouwen dat het verband tussen opvoeding en delinquentie wellicht verloopt via zelfcontrole, delinquente attitudes, delinquente vrienden en de tijd doorgebracht in criminogene settings. Vaak worden de assumpties uit deze

theorieën apart van elkaar, in afzonderlijke studies, onderzocht. Het vernieuwende aan dit promotieonderzoek is dat de mogelijke mechanismen die het verband tussen opvoeding en delinquentie verklaren, nu tegelijk in één onderzoek worden geanalyseerd. Waar veel onderzoek naar opvoeding, ouder-kindrelaties en delinquentie uitgaat van bijvoorbeeld de sociale-controletheorie van Hirschi en de gehechtheidstheorie van Bowlby, wordt in dit proefschrift geen aandacht aan deze theorieën geschonken. Het is verfrissend dat een ander perspectief wordt gekozen en dat theorieën die gericht zijn op het verklaren van criminaliteit aan de hand van buurtkenmerken worden geïntegreerd in het onderzoek naar opvoeding en delinquentie.

Er worden al met al vrij veel verbanden en mediërende paden onderzocht en om te voorkomen dat de lezer door het bos de bomen niet meer ziet, worden alle onderzochte relaties overzichtelijk weergegeven in een figuur in hoofdstuk 1. Daarnaast is er een tabel in het slothoofdstuk met een overzicht van de onderzoeksvragen, variabelen, gebruikte analysetechnieken en resultaten. Het is bovendien een helder geschreven proefschrift. Hierdoor en door de goede opbouw ontstaat een overzichtelijk proefschrift met een samenhangend geheel aan studies.

De data zijn afkomstig uit het Study of Peers, Activities and Neighborhoods (SPAN)-onderzoek. Dit is een onderzoek waaraan 10 middelbare scholen en 615 adolescenten uit Den Haag en omgeving deelnamen. In de steekproef zijn adolescenten met een lagere opleiding oververtegenwoordigd. Het gaat om een longitudinaal onderzoek bestaande uit twee metingen met een tussenliggende periode van twee jaar. Het longitudinale karakter maakt het mogelijk om zowel *between-subjects-* als *within-subjects-*variabelen te analyseren, zodat onderzoek naar verandering mogelijk is. Zo wordt bijvoorbeeld onderzocht of een verandering (verbetering) in opvoeding gerelateerd is aan een verandering (vermindering) in delinquentie en of dit verband verloopt via veranderingen (verbeteringen) in bijvoorbeeld zelfcontrole. Dit type onderzoek is zeer relevant voor het ontwikkelen van interventies, ook al kunnen op basis van dit onderzoek geen uitspraken worden gedaan over oorzaak en gevolg. Helaas is er relatief weinig onderzoek gedaan naar veranderingen binnen proefpersonen (zie bijv. Farrington, 2013).

Criminogene setting

De eerste twee empirische studies in het proefschrift zijn gericht op de hoeveelheid tijd die jongeren in een criminogene setting doorbrengen. Een criminogene setting is een locatie waar jongeren tijd doorbrengen met vrienden, waar ongestructureerde activiteiten plaatsvinden, zoals rondhangen, en waarbij geen toezicht is door ouders of andere volwassenen. De locatie of buurt kenmerkt zich door fysieke wanorde (*physical disorder*). Het kan dan gaan om kenmerken als een gebroken raam, graffiti, vuil op straat, of om woningen die slecht zijn onderhouden. Om dit in kaart te brengen is gebruik gemaakt van een space-time budget interview en systematische sociale observatie. In het interview is aan jongeren gevraagd wat zij in de afgelopen vier dagen (waaronder altijd een vrijdag en zaterdag) precies per uur hebben gedaan en met wie. Daarbij is ook nagegaan op welke

locatie zij waren. Hierbij werd gebruik gemaakt van een gedetailleerde plattegrond. Voor de systematische observatie is van 1.422 locaties in Den Haag en de stedelijke omgeving hiervan de mate van fysieke wanorde gescoord aan de hand van een observatiechecklist met dertien kenmerken. Er is dus tijd noch moeite gespaard om de hoeveelheid tijd die jongeren doorbrengen in een criminogene setting te meten. Vergeleken met eerder onderzoek, waarin algemene vragenlijsten zijn gebruikt (zie bijv. Maimon & Browning, 2010; Siennick & Osgood, 2012), is hier gedetailleerde informatie over de activiteiten van de jongeren verzameld en deze gegevens over ongestructureerde activiteiten en de locatie zijn gekoppeld aan de kenmerken van de omgeving.

Allereerst is nagegaan of de tijd doorgebracht in criminogene settings kan worden verklaard door opvoeding. Regelmatig worden in de literatuur twee belangrijke dimensies van opvoeding onderscheiden, namelijk *parental control*, ofwel het stellen van regels en bijsturen van het gedrag van het kind, en *parental support*, dit is het geven van steun en warmte aan het kind (zie bijv. Maccoby & Martin, 1983). Janssen stelt dat zij zich in haar onderzoek richt op deze aspecten van opvoeding, namelijk op monitoren en regels stellen (*parental control*) en de ouder-kindrelatie (*parental support*). In de literatuur is er kritiek geweest op het meten van monitoren; in plaats van het toezicht houden of monitoren door ouders werd de kennis van ouders over wat hun kind doet en waar het is gemeten (Kerr & Stattin, 2000). Kennis over wat de jongere bijvoorbeeld na schooltijd gaat doen, kan immers ontstaan doordat de jongere zelf spontaan vertelt over zijn of haar 'whereabouts' en hoeft niet voort te komen uit het actief toezicht houden door de ouders zelf. In dit proefschrift wordt daadwerkelijk de mate van monitoren door ouders gemeten. Zo wordt er aan de jongeren bijvoorbeeld gevraagd of zij aan hun ouders moeten laten weten wat ze gaan doen of waar ze zijn. Janssen geeft aan dat zij zich daarnaast richt op de opvoeddimensie *parental support*. Zij beschouwt de kwaliteit van de ouder-kindrelatie als een onderdeel van de dimensie *parental support*. Er is wellicht een verband tussen ouderlijke support en de kwaliteit van de ouder-kindrelatie, maar dit zijn mijns inziens wel verschillende concepten. Een vollediger beeld van de opvoeding zou zijn verkregen wanneer, naast de in het proefschrift gemeten concepten, ouderlijke support zou zijn gemeten. Een andere beperking is het aantal bronnen dat is gebruikt om gegevens over opvoeding te verzamelen. Waar tijd in criminogene settings met behulp van meerdere bronnen is gemeten, is opvoeding alleen gemeten via vragenlijsten die door de jongeren zijn ingevuld.

Zoals verwacht blijkt opvoeding gerelateerd te zijn aan tijd in criminogene settings: een lagere mate van monitoring en regels stellen en een slechtere ouder-kindrelatie zijn gerelateerd aan het doorbrengen van meer tijd in criminogene settings. Daarnaast blijkt dit verband gedeeltelijk gemedieerd te worden door zelfcontrole en delinquente attitudes van de jongere.

Hoe is opvoeding gerelateerd aan delinquent gedrag bij jongeren?

De derde en vierde empirische studie in het proefschrift zijn gericht op delinquent gedrag. Net als in eerder onderzoek blijkt ook hier dat opvoeding gerelateerd is aan jeugd delinquentie. De verbanden tussen de opvoedingsdimensies en delinquentie blijken bijna volledig te worden gemedieerd door de mate van zelfcontrole, delinquente attitudes en delinquentie door vrienden. Dit sluit aan bij de assumpties van de zelfcontroletheorie en de *differential association theory*. Maar er werden ook directe effecten van opvoeding gevonden. Zo was een verandering (verbetering) in de kwaliteit van de ouder-kindrelatie direct gerelateerd aan een vermindering van delinquentie. Hoewel Hirschi niet werd besproken in dit proefschrift, sluiten volgens mij de gevonden directe verbanden tussen opvoeding en delinquentie goed aan bij de sociale-controletheorie. Volgens Hirschi wordt de kans op delinquent gedrag namelijk kleiner als er onder andere een goede band of binding is tussen ouder en kind. Ouders zijn nu eenmaal vaak niet in de buurt om toezicht te houden wanneer hun zoon of dochter een delict pleegt. Zij kunnen via een hechte band wel indirecte controle uitoefenen. Kinderen die een goede relatie hebben en van wie de ouders weten waar ze zijn en wat ze doen, zullen meer rekening houden met hoe hun ouders zouden reageren als zij een delict zouden plegen. Op deze manier zijn ouders als het ware psychologisch aanwezig.

De bevindingen zijn vrijwel hetzelfde voor jongens en meisjes. Dat is interessant in het kader van de vraag hoe het komt dat jongens meer delinquent gedrag vertonen dan meisjes (de *gender gap*). Komt dit doordat jongens vaker worden blootgesteld aan risicofactoren, zoals een lage supervisie of slechte ouder-kindrelatie? Of komt dit doordat jongens kwetsbaarder zijn voor deze risicofactoren? In dat laatste geval zou een sterker verband tussen opvoeding en delinquentie te verwachten zijn. In het onderzoek van Janssen wordt hiervoor geen evidentie gevonden. De resultaten lijken er meer op te wijzen dat jongens meer worden blootgesteld aan een minder adequate opvoeding (zoals een lagere supervisie) dan meisjes.

Alleen voor criminogene settings werden geen effecten gevonden. Er werd geen indirect effect gevonden van opvoeding via tijd doorgebracht in criminogene settings op delinquent gedrag en tijd doorgebracht in criminogene settings had ook geen direct effect op delinquentie. Het is dan ook de vraag wat de relevantie nog is van de in hoofdstuk 2 en 3 gevonden invloed van opvoeding op tijd in criminogene settings. De onderzoeker heeft voor het ontbreken van een effect een methodologische verklaring (tijd in criminogene settings heeft betrekking op slechts vier dagen) en een inhoudelijke (beïnvloeding door delinquente vrienden is mogelijk het belangrijke element van de criminogene setting). Wellicht dat Janssen hier in toekomstig onderzoek aandacht aan kan besteden.

De analyses die betrekking hebben op veranderingen tussen meting 1 en 2 laten zien dat het verband tussen verandering in opvoeding en verandering in delinquentie wordt gemedieerd door met name delinquente attitudes. Het is jammer dat er niet dieper ingegaan wordt op de verschillende uitkomsten die betrekking hebben op veranderingen tussen meting 1 en 2. Wat betekenen de uitkomsten van de within-subjects-analyses en wat zijn de implicaties van deze resultaten?

Zoals in elk onderzoek is er een aantal beperkingen. In de discussieparagraaf van een van de hoofdstukken wordt opgemerkt dat – zoals in verreweg de meeste studies naar opvoeding en delinquentie – niet is gecontroleerd voor genetische factoren. Het gedrag van het kind wordt zowel door genen die het kind overerft van de ouders als door opvoeding door de ouders beïnvloed. Het is aannemelijk dat deze twee factoren zijn gecorreleerd (*passive gene-environment correlation*; Beaver e.a., 2015). Toekomstig onderzoek zal hier wellicht meer inzicht in geven. Zoals ook in het discussiehoofdstuk is besproken, vindt er daarnaast niet alleen beïnvloeding plaats van de ouder naar het kind, maar ook andersom: adolescenten beïnvloeden het opvoedgedrag van hun ouders. Hier is in het proefschrift geen rekening mee gehouden.

Al met al is dit een gedegen proefschrift met een mooi samenhangend geheel aan studies, waarin geavanceerde analysetechnieken zijn toegepast en het meten van criminogene settings op een grondige manier is gedaan. Het proefschrift is goed geschreven en geeft meer inzicht in *hoe* opvoeding gerelateerd is aan delinquent gedrag bij adolescenten. De resultaten bevestigen dat het mogelijk effectief is in interventies voor jeugd delinquentie aandacht te hebben voor het verbeteren van de kwaliteit van de ouder-kindrelatie, het stellen van regels en supervisie (monitoring), omdat dit direct, of indirect via een vermindering van delinquente attitudes en delinquente vrienden, gerelateerd is aan een vermindering van delinquent gedrag.

Referenties

- Beaver, K.M., Schwartz, J.A., Connolly, E.J., Said Al-Ghamdi, M. & Kobeisy, A.N. (2015). The role of parenting in the prediction of criminal involvement: Findings from a nationally representative sample of youth and a sample of adopted youth. *Developmental Psychology*, 51, 301-308. doi: 10.1037/a0038672.
- Farrington, D.P. (2013). Longitudinal and experimental research in criminology. *Crime and Justice*, 42, 453-527. doi: 10.1086/670396.
- Kerr, M. & Stattin, H. (2000). What parents know, how they know it, and several forms of adolescent adjustment: Further support for a reinterpretation of monitoring. *Developmental Psychology*, 36, 366-380. doi: 10.1037//0012-1649.36.3.366.
- Maccoby, E.E. & Martin, J.A. (1983). Socialization in the context of the family: Parent-child interaction. In: P.H. Mussen (ed.). *Handbook of child psychology: Socialization, personality and social development*, Vol. 4. New York: Wiley, 1-101.
- Maimon, D. & Browning, C.R. (2010). Unstructured socializing, collective efficacy, and violent behavior among urban youth. *Criminology*, 48, 443-474.
- Siennick, S.E. & Osgood, W.D. (2012). Hanging out with which friends? Friendship-level predictors of unstructured and unsupervised socializing in adolescence. *Journal of Research on Adolescence*, 22, 646-661. doi: 10.1111/j.1532-7795.2012.00812.x.